

TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS

**MITÄ ENNAKOINTI ON JA MITEN SITÄ VOI HYÖDYNTÄÄ?
ENNAKOINNIN TYÖKALUPAKKI
ETELÄ-SAVO ENNAKOI 14.9.2017**

Leena Jokinen

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

www.ffrc.utu.fi

leena.jokinen@utu.fi

Kaukoviisaus

- “Se on sitä, että asiat harkitaan etukäteen ja kuvitellaan tapaus sikseenkin elävästi, että kun se kerran tapahtuu, on reitit selvät. Tätä lajia on harvalla suotu. Jolla sitä on, pitäkööt hyvänään! Mutta tässä lajissa on kaksi pahaa vikaa; asia jää huvikseen tapahtumatta tai se sattuu eri tavalla. Joka arvaa ottaa nämäkin huomioon, sille on maailmanranta kevyt kiertää”. Veikko Huovinen Havukka-ahon ajattelija (1968)

Ohjeellinen aikataulu

KLO

12.00-13.15 Tilaisuuden avaus ja alkuinfo

Ennakoinnin tarkoitus ja peruskäsitteitä

Jaloittelutauko

13.20-14.15 Esimerkkejä alueellisesta ennakoinnista ja niiden arviointi

14.15-14.30 Kahvitauko

14.30-15.30 Millaiset toimintatavat sopivat Etelä-Savoon?

15.30-16.30 Ennakointiprosessit, toiminnot ja roolit

Päätös

Sisältöjä ja tavoitteita

- Katsaus tulevaisuuden hahmottamiseen
- Käytännön ennakointityön ajatusmaailma
- Ennakoinnin toteuttamistapoja
- Keskustelua Etelä-Savoon sopivista toimintatavoista

Mitä ennakkoinnilla tarkoitetaan?

Ennakoinnin määrittelyä

- Ennakointi ymmärretään usein tulevaisuuden tutkimuksen käytännöllisenä osana erotuksena filosofiseen ja eettiseen pohdintaan
- Termi liitetään usein talouden, elinkeinoelämän, organisaatioiden, verkostojen ja yhteiskunnan kehittämiseen suuntautumalla tulevaisuuteen lyhyellä tai pitkällä aikajänteellä
- Määrittelyt myös vaihtelevat

Tulevaisuusajattelun lähtökohtia

- Etsitään vaihtoehtoisia tulevaisuuspolkuja ja mahdollisuuksia kasvattamalla tulevaisuustietoisuutta (skenaariot)
- Pyritään luomaan valmiuksia luovaan ja epälineaariseen ajatteluun (heikot signaalit)
- Haastetaan ennustava tai jopa ennalta määrätty näkemys tulevaisuuden kehityksestä (mallinnukset)
- Teoreettisina ankkureina systeemiteoria, päätöksentekoteoriat, kompleksisuusteoriat

Tulevaisuudentutkimuksen peruslähtökohdat

TULEVAISUUS EI OLE ENNUSTETTAVISSA

Voimme muodostaa mielikuvia ja käsityksiä vain siitä, millaisia tapahtumia edessämme on – puhutaankin useista vaihtoehtoisista tulevaisuuksista.

TULEVAISUUS EI OLE ENNALTAMÄÄRÄTTY

Voimme pohtia sitä, mitä todennäköisesti tulee tapahtumaan, kun mietimme eri mahdollisuuksia.

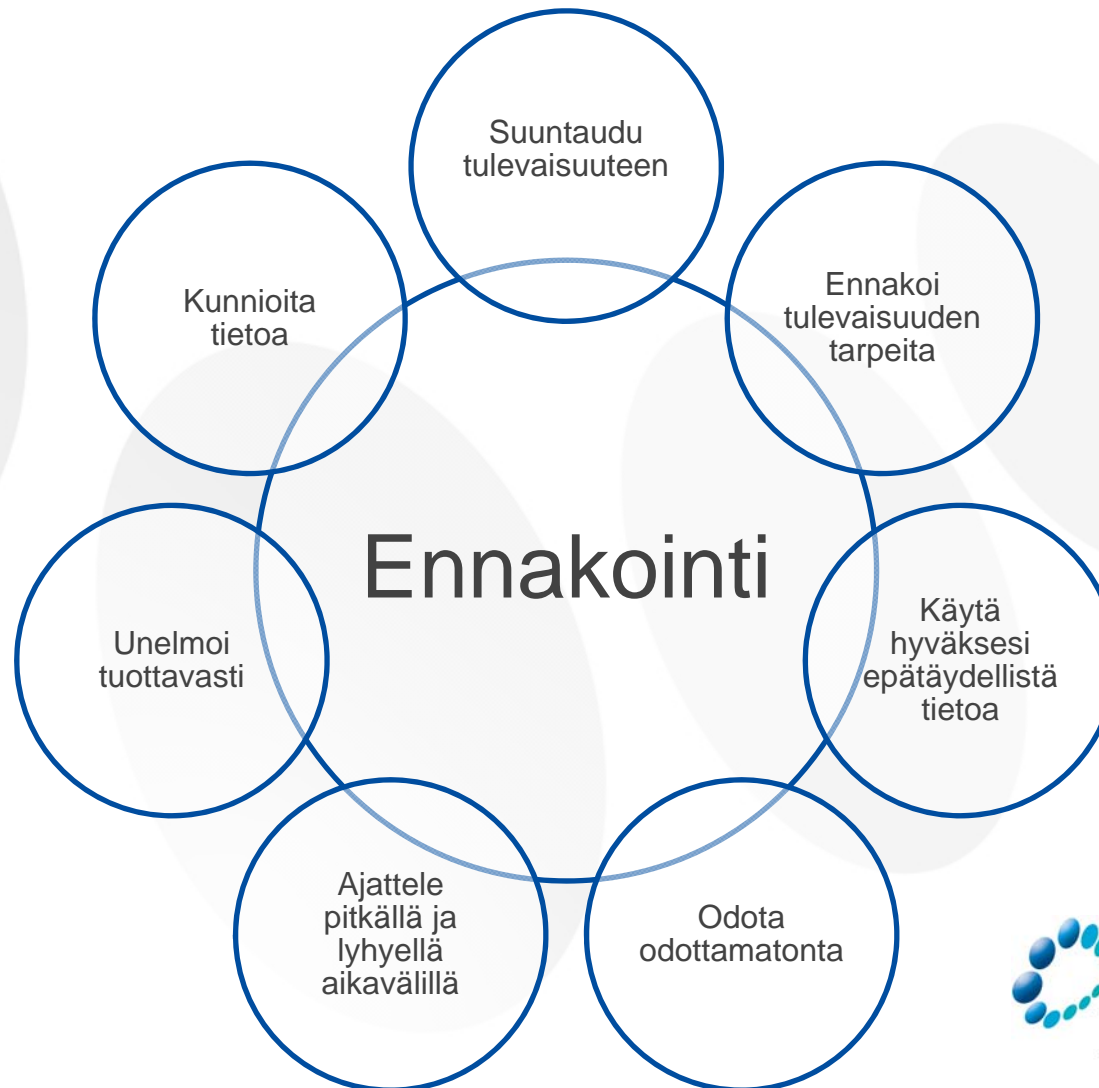
VOIMME VAIKUTTAA TULEVAISUUTEEN TEOILLAMME JA VALINNOILLAMME

On tärkeää tietää mikä on mahdollista, mikä on todennäköistä (uskottavaa) ja mikä on toivottavaa. Tulevaisuudentutkimus on arvorationaalista – arvot ja arvokeskustelun merkitys ovat väistämättömiä.

Lähde: Amara, Roy (1981) The Futures Field: How to Tell Good Work from Bad, The Futurist, Communicating the Future, Vol. XV, No 2 April 1981.

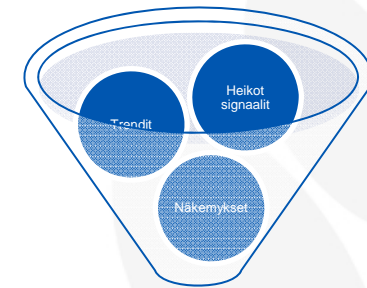

Ennakoiva ote

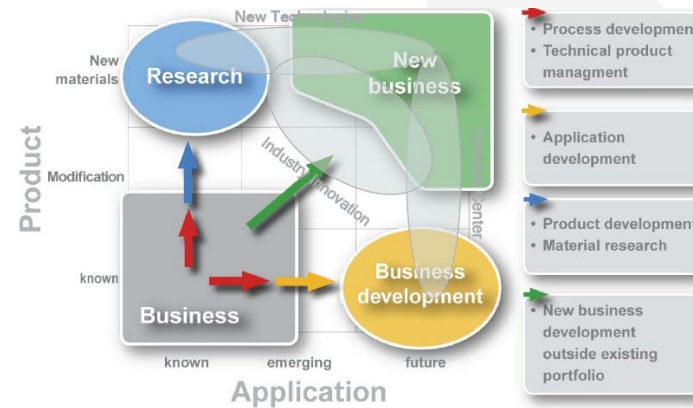

Foresight 2.0

- Ennakointi 1.0
- Ennakointijärjestelmä – ennakointitoiminta
- Menetelmien kehitys ja AI
- Joukkoistaminen ja verkostot
- Luovuus, tunne ja arvot

Uudet ajatukset ja ideat

Tulevaisuustiedon käyttöalueita

Strategian luominen ja strateginen suunnittelu

Operatiivisen suunnittelun tuki

(tuotteet ja palvelut/ myynti ja sen edistäminen/ henkilöstön kehittäminen)

Innovaatioiden johtaminen

(uudet tuotteet ja sovellukset, T&K hankkeet ...)

Markkinointi

(Markkinoilletulostrategiat, markkinaennusteet...)

Tulevaisuuden viestintä ja mediaosaaminen

(tulevaisuustietoisuus, visiot, vaihtoehtoiset toimintamallit)

Ennakkoinnin tietolähteitä ja tilastoja

NETWATCH is the European Commission's information platform on transnational R&D programme collaboration. The current focus is on ERANETS, but the scope will be increased to include a broader range of initiatives.

The Institute for Prospective Technological Studies (IPTS) is one of the seven scientific institutes of the **European Commission's Joint Research Centre (JRC)**.

ERAWATCH provides information on European, national and regional research systems, policies, and programmes in the EU and beyond.

Keskustelu

Muodostakaa kysymys Etelä-Savon tulevaisuudesta 30 vuoden päähän

- Mitä haluaisitte tietää tulevaisuuden elämästä Etelä-Savossa?
- Kirjoittakaa kysymyksenne paperille
- Kysymyksiin voidaan palata seuraavissa koulutuspäivissä

Peruskäsitteet

Kysymykset tulevaisuuden luonteesta

Asenne tulevaisuuteen	Tulevaisuuden luonne	Suhde toimintaan
Passiivinen	Ei kiinnosta	Ei suunnitelmia
Reaktiivinen eli sopeutuva	Millaiseksi maailma muuttuu	Kuinka sopeudumme? Mitä ominaisuuksia tarvitsemme?
Pre-aktiivinen eli ennakoiva	Säilyykö muutoksen suunta?	Miten trendi vaikuttaa ja kuinka kauan?
Proaktiivinen eli luova	Mitkä ovat mahdolliset maailmat?	Kuinka vaikutamme toivottavaan tulevaisuuteen ja miten muutamme sitä?

Ossip Flechtheimin futurologian neljä perusoivallusta:

1. Ongelmien ymmärtäminen maailmanlaajuisiksi
2. Kompleksisuus ja systeeminen maailmankäsitys (mitään em. ongelmaa ei voida ratkaista vain yhtä osa-aluetta korjaamalla)
3. Tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa ymmärtämällä nykyhetkeä
4. Moraalinen ja eettinen näkemys, maailmanparannus

Ennakoiva ote tulevaisuuteen: taktinen, strateginen ja visionäärinen päätöksenteko

- Tilannetieto: Toimintaympäristön tuntemus ja skannaus
- Päämäärätieto: Näkemys toivottavasta tulevaisuudesta
- Voimavaratieto: Resurssit ja niiden luonti sekä käyttötavat
- Näkemystieto, logiikka ja viisaus: Syntyvät kokonaisuuden hahmotuksesta sekä arvoista, tunteista ja intuitiosta

Mukailtu Aristoteleen teleologisen mallin pohjalta

TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS

Keskustelu

Pohtikaa hetki, mitä tästä päivästä 14.9.2017 muistetaan
30 vuoden kuluttua eli vuonna 2047?

Alueellisen ennakkoinnin malleja

Alueellinen ennakointi

- Alueellinen ennakointiprosessi sovittaa yhteen useita toimijoita
- Yhteistyötä tiivistetään ja koordinoidaan kunkin organisaation roolia yhteisessä ennakointiprosessissa
- Pää tavoitteena on, että alueella on toimiva ennakointiprosessi, jonka ylläpito ja kehittäminen on alueen toimijoiden vastuulla
- Usein hankeperusteinen
- Esimerkiksi Varsinais-Suomen ruokaketju VARRU
<http://www.varru.fi/>

Esimerkkejä

Mihin ennakointia tarvitaan? Kainuun liitto [www.kuiskintaa.fi]

- Suunnittelutyö laajasti
- Toimintaympäristön muutosten analysointi
- Palvelu-, koulutus- ja osaamistarpeet
- Aluekehitys
- Päätösten valmistelu
- Ennakoinnin kokonaisuuden hallinta

Käytännön ennakointityö

- Maakuntaohjelma
- Suunnittelutyö
- Sekä määrällistä että laadullista ennakointia
- Strategiatyö
- Koulutuksen ennakointi
- Alueelliset kehitysnäkymät, barometrit

Kehitystarpeet

- Menetelmien tuntemus
- Pitkän aikavälin ennakointi
- Määrällinen ja laadullinen ennakointi
- Vaikutusten ennakointi
- Toimintaympäristön muutos

Satamittari Sataviisari Satakurssi

- Tilasto-, tutkimus- ja ennakointitietoa Satakunnasta
- Ennakointikamarit pk-yrityksille
- Maakunnan edunvalvontaa ja alueennakointia

<http://www.satakuntaliitto.fi/satakurssi>

Alueellinen ennakointiprosessi

<http://keskisuomi.info/alueellinen-ennakointiprosessi/>

Keskustelu

- Millainen voisi olla toimiva ennakointityö Etelä-Savossa?
 - Keskeiset toimijat
 - Miten organisoitu?
 - Mitkä olisivat hyviä tuloksia ennakoinnista?
- Kirjoittakaa kuvaus paperille käyttämme tuloksia koulutuksen aikana

Ennakointiprosessit ja roolit

Verkoston tulevaisuusprosessi

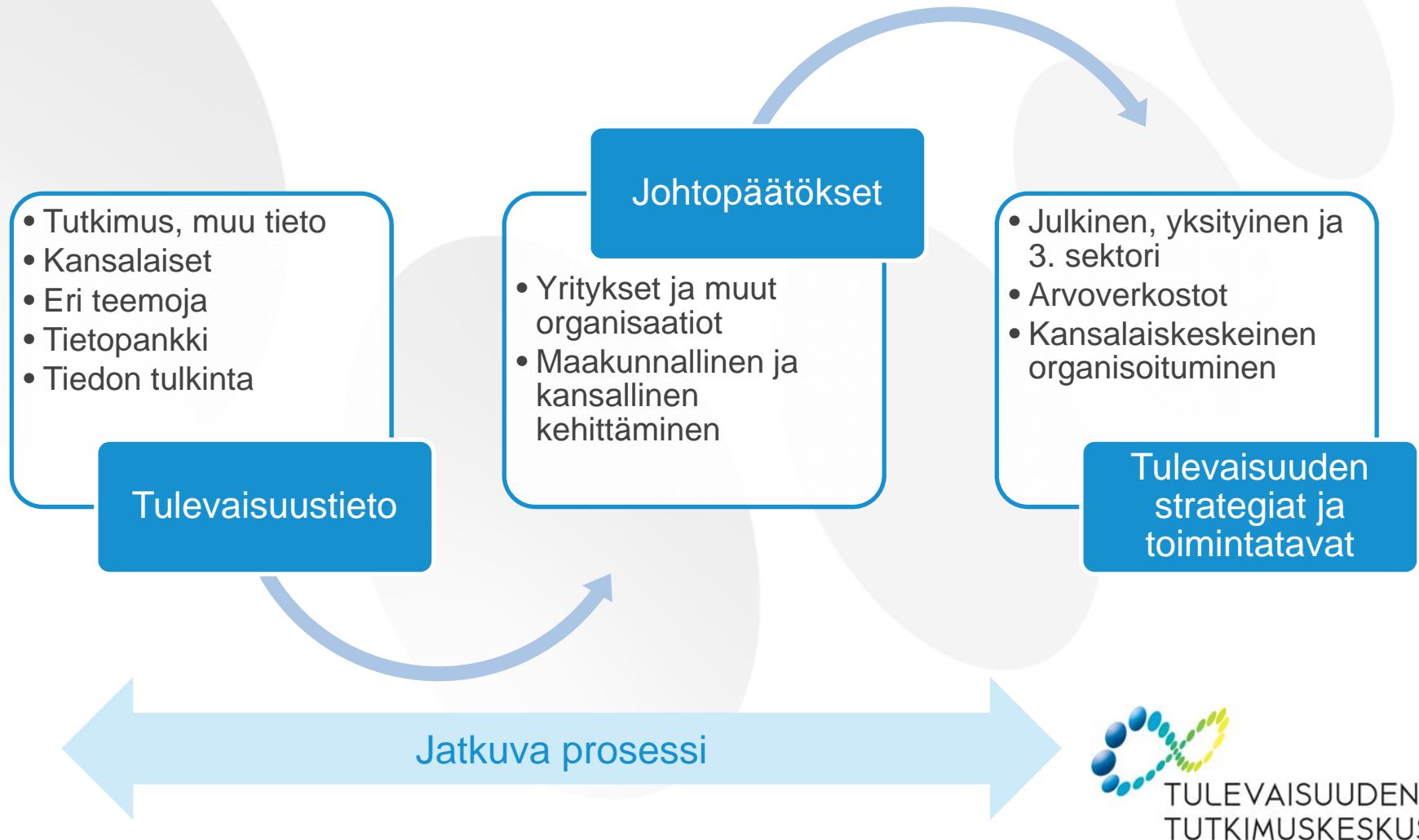
Toimintasuunnitelmat

Tulevaisuusorientaatio
esim. visio

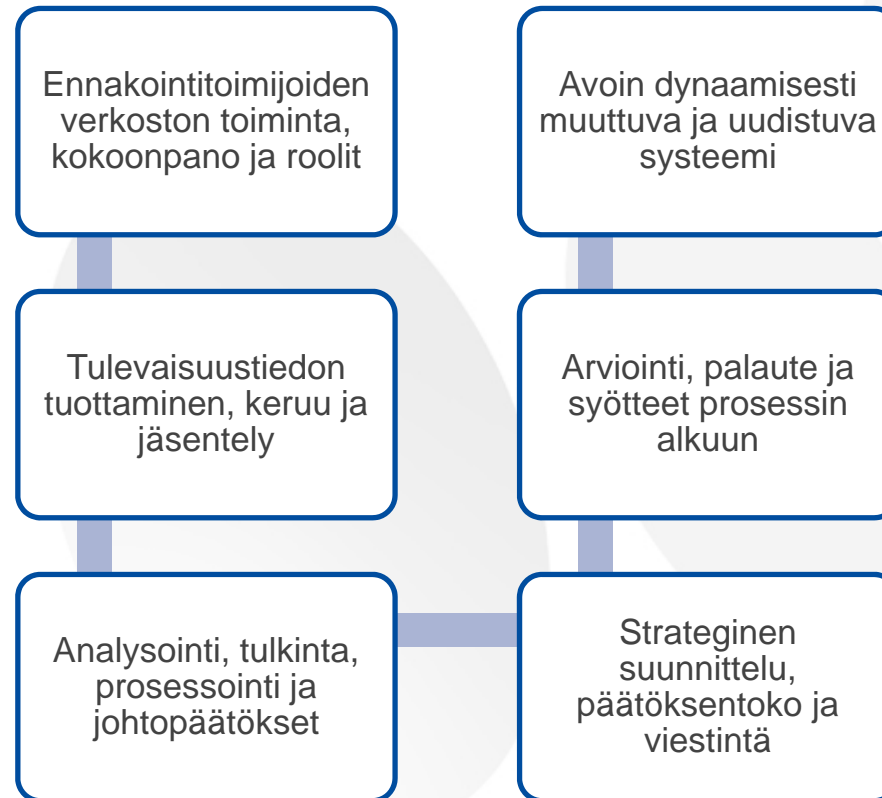
Strateginen
tahto
ja valinnat

Strategian
luominen

Vuorovaikutteinen ja kehittyvä ennakointiprosessi

Alueellinen arvoverkoston ennakointi

Ennakointitoimijoiden roolit

- Ennakointitoimijoiden ominaisuudet toisiaan täydentäviä
- Sisäiset ja ulkoiset verkostot – vältetään liikaa samanmielisyyttä eli ryhmätyhmyyttä
- Toimijat voivat yhdistää ennakoinnin omiin prosesseihinsa – ennakoinnista on hyötyä
- Kaikki voivat tehdä aloitteita
- Vastuut ja tehtävät ovat realistisia

Ennakoinnin haasteita

- Tieto jää raportteihin ja tilastoihin eikä jalostu toiminnaksi
- Johtopäätösten oikeellisuus ja metodiset haasteet
- Edelläkävijät levittävät itselleen sopivaa tulevaisuuskuvaa (trendsetters)
- Tieteellinen ennakointitieto vs futuristinen ajattelu
- Tietoa on liikaa ja sitä vaan kerätään loputtomasti

Miten etenemme?

- ”Viestikapula” Ville Lauttamäelle strategiseen ennakkointiin
- Ennakoinnin konkreettiset työvälineet
- Katsaus menetelmiin

Kiitos yhteistyöstä!

Kuva: Osmo Rauhala

Lisää tulevaisuustietoa <http://www.ffrc.utu.fi/>
leena.jokinen@utu.fi